

1767/15.

SPECIMEN

CONTINENS

CAPVT IVRIS CONTROVERSVM

A D

CAP. XXXVIII.

P. DE NOXAL. ACTION.

Q V O D

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS GRATIA

P R A E S I D E

D. CHRISTIANO HENR. BREVNING

PROFESSOR. IVR. NAT. ET GENT. PVBLIC. ORDIN.

ET SOCIETAT. LITER. DVISVVRG.

S O C I O

IN AVDITORIO PETRINO

DIE XVIII. NOVEMBR. ANNO MDCCCLXVII.

PVBLICE DEFENDET

IOANNES PAVLVVS RICHTER

FREYBERG.

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIA.

ST. GIMEN
GALV. WERS. CONTROVERSY
D. CHRISTIANO HENR. BREYER
PROFESSOR PVR NAT. ET GEN. PVLIC. ORDIN.
IN AVSTRIACO TETINO
DIE XVII. NOVEMB. ANNO DOMINI MDCCCLXXII
DANNEB. WERS. RICHTER
EX OFFICINA ALBERTINI

VIRIS
MAGNIFICIS
EXCELLENTISSIMIS CONSULTISSIMIS
AMPLISSIMIS ET PRUDENTISSIMIS
CONSULIBVS
PRAETORIBVS
RELIQVISQVE
SENATORIBVS MERITISSIMIS
ANTIQUAE ELECTORALIS
SAXONICAE
FREYBERGENSIUM CIVITATIS

PATRONIS OPTVMIS.

SPECIMEN
HOC
STVDIORVM ACADEMICORVM
SVORVM
SVAEQVE GRATITVDINIS
DEVOTIQVE ANIMI
DOCUMENTVM

D. D. D.

IOANNES PAVLVS RICHTER
RESPOND.

A D

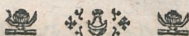
CAP. XXVIII. P. DE NOX.
ACTION.

§. I.

Nemo est, qui ignoret, Romanos seruis omnia
humanitatis iura negasse eosque solis rebus vel
potius pecuniae adnumerasse. Quare ex huius
populi iuribus, sicut contra alias res, utpote
contra quadrupedes, a quibus pauperiem passi fueramus, ita et
contra seruos, qui aequae inter res erant, actio dari iudiciumque
decerni non poterat. Hinc si nocuisset seruus, cum ipse
conueniri non posset, iam Decemviri in dominum iudicium
dedere, noxale scilicet furto commisso a seruo, aut sciente Do-
mino. Ita enim a Decemviris teste VLPIANO in L. 2.
§. 1. π. de Nox. Act. sancitum erat: SI SERVVS SCIEN-
TE DOMINO FVRTVM FAXIT, NOXIAMVE
NOXIT, NOXAE DEDITO. Post vero Edicto suo Prae-
tor hanc decemvirorum actionem noxalem ampliauit, et vel
ad alia priuata seruorum delicta, vel ad ea, quae inscienti
Domi-

A 2

Domi-

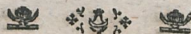
Domino commissa erant extendit, Ita sane est apud Eguin BARONEM in Manual. L. II. p. 46. et praecipue apud Gerb. NOOD. in Comm. ad Pand. Tit. de Nox. Action. et in Comm. ad L. Aquil. cap. X. Haec iam non vrgeo.

§. II.

Conueniebatur ergo *Dominus* ex priuato serui, qui res erat, delicto, quamuis et incio nolenteque domino delictum commissum esset, qui haud poterat in aestimationem simpliciter condemnari, cum delicti commissi nec culpam, nec imputationem ferret, sed seruum noxae dare poterat, quod si nollet, tunc offerenda damni aestumatio. Neque vero solus conueniri dominus poterat, verum etiam qui alienum seruum possidebat, animo scil. sibi habendi. Neque quidquam intererat, siue *bona*, siue *mala* fide possideret, cuius iuris rationem CAIUS exponit in L. 13. *π. de Nox. Act.* *Nam absurdum, inquit, videtur, eos quidem, qui bona fide possiderent, excipere actionem; praedonos vero securos esse.* Et praeterea constat, contra eum vel dominum, vel possessorem agi debuisse, qui litis tempore seruum possidebat, non qui vel dominus, vel possessor eo tempore fuerat, quo nocuerat, hinc regula intelligenda: *noxa sequitur caput.*

§. III.

Cum vero facile contingere posset, vt alius esset dominus, alius vero serui possessor, is vero conueniendus, qui possideret, recte quaerebatur, quae domini iura essent, si seruus a possessore noxae daretur. Videtur AFRICANVS in L. 28. *π. de Nox. Act.* hanc respexisse quaestionem. Verba capituli haec sunt: *Et generaliter, si alieni serui nomine, qui tibi iustam seruitutem seruiret, noxali tecum egerim: tuque eum mihi noxae dederis: siue me possidente, dominus eum*

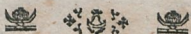
eum vindicet; exceptione doli mali, nisi litis aestimationem offerat, eum submouere possum: siue ipse possideat; Publiciana mihi datur; et aduersus excipientem, SI DOMINVS EIVS SIT, vtilem mihi replicationem doli mali profuturam: et secundum haec usu quoque me capturum, quamuis sciens alienum possideam.

§. IV.

Ita Florentiae scriptum; non vero omnium librorum eadem lectio. Editio Glossata, quae prodiit impensis Hugonis de Porta Lugdun. MDXXXI. eandem tenet lectionem. Obseruante vero RVSARDO et PACIO quidam libri exhibent, qui tibi iusta seruitute et submoueri puto. Vtraque varians lectio nihil ad legis difficultatem explicandam confert. HALOANDER verba: nisi litis aestimationem offerat, parenthesi includit, sed absque necessitate. Quidam liberi exhibent: Si non dominus eius sit, vel vt Haloander et edit. Glossata quae prodiit impensis Anton de Castellione, et Ambros. de Caymis Mediol. MCCCCLXXXII. si dominus eius non sit. Approbat hanc lectionem CVIACIVS ad African. Quaest. L. VI. b. l. autoritate βασιμῶν; quae habent: εἰ μὴ δεσπότης εἶμι et L. pen. et ult. π. de Publ. in rem actio. Hub. GYPHANIVS de Ord. Iudic. Tr. I. Cap. XVII. p. 133. alteram lectionem: Si dominus eius non sit, argumento, L. 17. π. de Publ. act. et L. 4. §. 32. π. de dol. except. approbat. Sed si omnia horum argumenta atque probationum vim accurate examinamus, sane nihil ego video, quod me mouere possit, vt a lectione florentina recedam, particulamque abnutiuam intrudam praeter omnem necessitatem imoque praeter ipsius legis verum sensum, dummodo recta adhibeatur interpretatio.

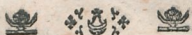
Videamus itaque an forsan absque crisi violenta, qualis est, qua particulam *non* intrudimus, recte Africanus intelligi possit. Arbitror his legis verbis duo diuersa themata contineri atque ad ea a Icto responderi. Seruus, quem egomet bona fide possidebam, quique vere seruus erat, seu vt Ictus loquitur, *qui mihi iustam seruitutem seruiebat* priuatum delictum commisit alterique nocuit. Is, cum sciret, agi posse contra possessorem serui, qui nocuerat, noxalem contra me instituit actionem. Ego, vt me liberem, hunc ipsum seruum bona fide possessum alteri noxae do. Superuenit dominus ab eo, cui seruus noxae datus erat, vindicaturus seruum. Rei vindicatione itaque instituta, Africanus reo, qui ex noxae deditioe seruum possidet, concedit exceptionem doli mali, atque sic affirmat submouere eundem hac opposita exceptione ipsum vindicantem dominum, nisi dominus aestimationem litis offerat propter quam noxae datus fuerat seruus. Cum enim a me non domino noxae datum acceperat seruum, ne praestarem egomet litis aestimationem, iuste quidem seruum possidebat, quia et si dominus eundem possedisset, noxae dandus fuisset, et quod ipse dominus non fueram, tantum doli exceptione repellebam vindicantem dominum, cui tamen per me electio eripi non poterat, an mallet litis aestimationem ferre, an noxae datum permanere seruum. Et ita quoque LEO *Basilik. LIB. LX. Tit. de Nox. Act. Cap. XXVIII.* Γενικῶς γὰρ ὁ δικαίως δουλεύομενος, εἰάν τινα χρεῖς τῇ νοξάλιᾳ ἐνδῶ, ἔχει ὁ ἐνάγων νεμόμενος κατὰ τοῦ δεσπότητος παραγραφήν. εἰ μὴ δίδωσι τὸ διαφέρον. i. e. *generaliter enim, qui iuste seruiebat, si conuento possessore noxae deditus*

deditus sit, actor qui nunc possidet aduersus dominum exceptionem habet, nisi litis aestimationem praestet.

§. VI.

Alterum thema a verbis: *sue ipse possideat* hoc erit: A non domino possessore vero noxae datus mihi fuerat seruus, cum nollet litis aestimationem ferre. Venit hic ipse seruus postea in possessionem veri sui domini. Quaeretur: an ex eo, quod noxae datus mihi esset, possem repetere a vero domino? Adfirmat id Africanus ipsamque addit actionem, qua videlicet experiendum sit, cum vindicatio non daretur mihi, qui a non domino seruum acceperam. Publiciana itaque experiri me posse adfirmat ICtus, quod et PAVLO placuit in *L. 6. π. de Publ. Act.* Sed dubitant an contra dominum *Publiciana* institui posset. STEPHANVS notante SCHOLIASTE ad *Basilik. c. l.* non veram publicianam, sed *κονόσι πουβλιανώνη* subintelligit. At quid? si instituta actione reus exceptione vtatur: SI DOMINVS EIVS sc. serui SIT, ita haec verba exceptionis formulam denotant non obstantibus iis, quae monuit CVIACIVS *Observ. V. 34.* et Barn. BRISSONIVS *de Formul. P. R. Lib. V.* Succurrit et hac specie Africanus actori data contra exceptionem domini *replicatione doli mali*, qua excipientem repellet, si scil. dominus sit serui, qui exceptionem opposuerat. Compellitur itaque ipse dominus ad restituendum seruum non domino, cui noxae datus erat, qui et vfucapere potest seruum, quamuis a non domino se accepisse sciat, sitque in malae fidei possessione. Non ergo vtimur alia lectione, quam quae florentina est: sic forsitan *Βασιλιώνη* le-
ctio

Ετιο: εἰ μὴ δεσπότης ἐμὶ deprauata, restituenda εἰ μὲν *si quidem*. Plura non addo.

§. VII.

Frustra demum esset, addere quidquam de huius legis applicatione in foro instituenda. Fac enim seruum germaniae delicto alteri nocuisse, cum priuatorum delictorum apud nostrates rarior usus, magis ipse seruus homo proprius, cui proprium non omnino negari potest patrimonium, conueniatur, et ni habeat, subsidiario soluat tergo, vt nulla noxae datio superfit. Inanis ergo fit disputatio, quae vtilis erat aetate Africani imo et Iustiniani.

T A N T V M.

ULB Halle
003 719 014

3

1078

1767, 15.

CIMEN

TINENS

CONTROVERSVM

D

XXVIIII.

AL. ACTION.

VOD

TM ORDINIS GRATIA

ESIDE

HENR. BREVNING

ET GENT. PVBLIC. ORDIN.

LITER. DVISBVRG.

CIO

RIO PETRINO

ANNO CIDIIDCC LXVII.

DEFENDET

LVS RICHTER

BERG.

SIAE

LANGENHEMIA.

